

Oligocen między Rawiczem a Gostyniem

Problem zasięgu zalewu oligoceńskiego w Polsce stanowi wciąż jeszcze sprawę otwartą. Według B. Arenia (1957) linia brzegowa morza oligoceńskiego w zachodniej Polsce przebiegała od Gubina przez Śmigiel i Środę w kierunku Konina. Prace geologiczne prowadzone w ciągu ostatnich lat w okolicach Rawicza i Gostynia dostarczają nowych danych do tego zagadnienia. Wymienione rejony znajdują się w obrębie monokliny przedsudeckiej (fig. 1). Na zapadających ku północnemu wschodowi utworach górnego kajpru, retyku i liasu spoczywają osady oligocenu morskiego, złożone głównie z piasków glaukonitowych. W piaskach oligoceńskich nie znaleziono szczątków fauny. Miąższości oligocenu są niewielkie i wahają się w granicach 3,5÷26,1 m. Ponad utworami oligoceńskimi znajdują się osady trzeciorzędu lądowego, w którego części dolnej występują piaski, ropy, mułki i węgle brunatne zaliczone do miocenu (fig. 2). Powyżej miocenijskiej serii węglowej rozciąga się pliocen wykształcony w postaci niebieskich i zielonych, często plamistych ilów z podrzędnymi wkładkami i soczewkami piasków pylastych. Całość pokrywają utwory czwartorzędowe.

Litologiczny opis osadów oligoceńskich w kilku wybranych otworach jest następujący:

ZALESIE

Otwór wiertniczy Zalesie znajduje się na wschód od Gostynia. Opis utworów wykonał D. Osijek.

Stratygrafia	Głębokość w m	Opis utworów
Czwartorzęd	0,0 ÷ 93,4	
Neogen	93,4 ÷ 212,7	
Oligocen	212,7 ÷ 220,9	Piasek bardzo drobnoziarnisty, szary z odcieniem zielonawym, z glaukonitem i mielicznym łyscopykiem.
	220,9 ÷ 224,0	Piasek drobnoziarnisty, szarozielonawy, z glaukonitem i łyscopykiem.
Retyk	224,0—	

KOŚCIUSZKOWO

Otwór wiertniczy Kościuszkowo usytuowano na południe od Gostynia. Profil litologiczny otworu sporządził D. Osijuk.

Stratygrafia	Głębokość w m	Opis utworów
Czwartorzęd	0,0 ÷ 38,5	
Neogen	38,5 ÷ 229,9	Powyżej piasków oligoceńskich, na głębokości 228,6 ÷ 229,9, występuje węgiel brunatny.
Oligocen	229,9 ÷ 239,0	Piasek droбноziarnisty szary, z pojedynczymi szczątkami roślin i nielicznym glaukonitem.
Kajper górny	239,0—	

KOŁACZKOWICE 1

Otwór wiertniczy Kołaczkowice 1 zlokalizowano na anomalii grawimetrycznej, wywołanej zapewne obecnością strefy dyslokacyjnej i związanego z nią obniżenia powierzchni podłoża podtrzeciorzędowego. Profil litologiczny wykonał M. Piwocki.

Stratygrafia	Głębokość w m	Opis utworów
Czwartorzęd	0,0 ÷ 50,1	
Neogen	50,1 ÷ 260,2	Ponad oligocenem, na głębokości 249,0 ÷ 249,9 m i 255,0 ÷ 259,7 m występuje węgiel brunatny.
Oligocen	260,2 ÷ 282,4	Piasek bardzo droбноziarnisty, nieco mułowaty, warstwowany, szary z odcieniem zielonawym, z ciemnobrązowymi smugami, z glaukonitem i licznym łyszczkiem.
	282,4 ÷ 282,7	Mułek szary, z odcieniem zielonawym, z żyłkami piasku średnioziarnistego, zielonego z glaukonitem i licznymi żwirkami kwarcu o średnicy do 12 mm i ułamkami ilowców kajprowych, spojonych piaskiem glaukonitowym.
Kajper górny	282,7—	

SOBIAŁKOWO

Podobnie jak inne utwory wiertnicze na NE od Rawicza, otwór Sobiałkowo usytuowany jest na anomalii grawimetrycznej. Profil otworu opracował M. Piwocki.

Stratygrafia	Głębokość w m	Opis utworów
Czwartorzęd	0,0 ÷ 16,1	
Neogen	16,1 ÷ 263,0	Ponad utworami oligoceńskimi spoczywa na głębokościach 258,3 ÷ 260,5 m i 262,3 ÷ 264,7 m węgiel brunatny.

Oligocen	283,0 ÷ 291,6	Piasek bardzo drobnoziarnisty, nieco mułkowaty, warstwowany, szarozielonawy, z brunatnymi smugami, z glaukonitem i liczny ływczykiem.
	291,6 ÷ 295,4	Piasek mułkowaty zielonawy z brunatnymi warstewkami w stropie, z glaukonitem i drobnym ływczykiem.
Kreda górna ?	295,4—	

Z podanych opisów litologicznych oraz z załączonego zestawienia (fig. 3) wynika, że osady oligoceńskie pomiędzy Rawiczem a Gostyniem są wykształcone w facji piaszczystej. Wkładki mułków i mułkowate piaski występują podrzędnie. Oligocen omawianego obszaru wykazuje zupełny brak fauny i jest bezwapienny. Piaszczystość osadów oraz obecność szczątków roślinnych i warstwek z pyłem węglowym wskazują na

Fig. 1. Rozmieszczenie omawianych otworów wiertniczych

Distribution of bore holes discussed in the paper

1 — otwory wiertnicze; 2 — linia przekroju; 3 — zasięg oligocenu morskiego według B. Arenia (1957)

1 — bore-holes; 2 — line of cross section; 3 — extent of the marine Oligocene, after B. Aren (1957)

• 1 — A — A 2 — 3

plytkowodność utworów oligoceńskich. W kilku otworach, w spągu oligocenu, spotkano żwiry kwarcu mlecznego i przezroczystego o średnicy do 15 mm. Żwir kwarcowy występuje w piasku gruboziarnistym lub średnioziarnistym z licznymi ziarnami glaukonitu, który nadaje skale silnie zielony kolor. Obecność w spągu utworów oligocenu żwirów oraz ułamków i okruchów skał mezozoicznych (otw. Kołaczkowice 1), jak również duża ilość glaukonitu może dowodzić transgresywnego charakteru osadu.

Trzeciorzęd lądowy, występujący powyżej utworów morskiego oligocenu, zaliczono do miocenu i pliocenu. Należy jednakże zauważyć, że dolne partie serii lądowej mogą należeć jeszcze do oligocenu. Węgle brunatne znajdujące się w spągu tej serii można według E. Ciuka z pewnym prawdopodobieństwem paralelizować z IV dolnołużyckim pokładem, który zaliczany jest do oligocenu. W związku z tym można przypuszczać, że piaski glaukonitowe należą do niższego oligocenu (latterf lub rupel). Warstwy węgla brunatnych oraz towarzyszące im piaski i iły spoczywające ponad utworami morskimi należą, być może, do wyższego oligocenu.

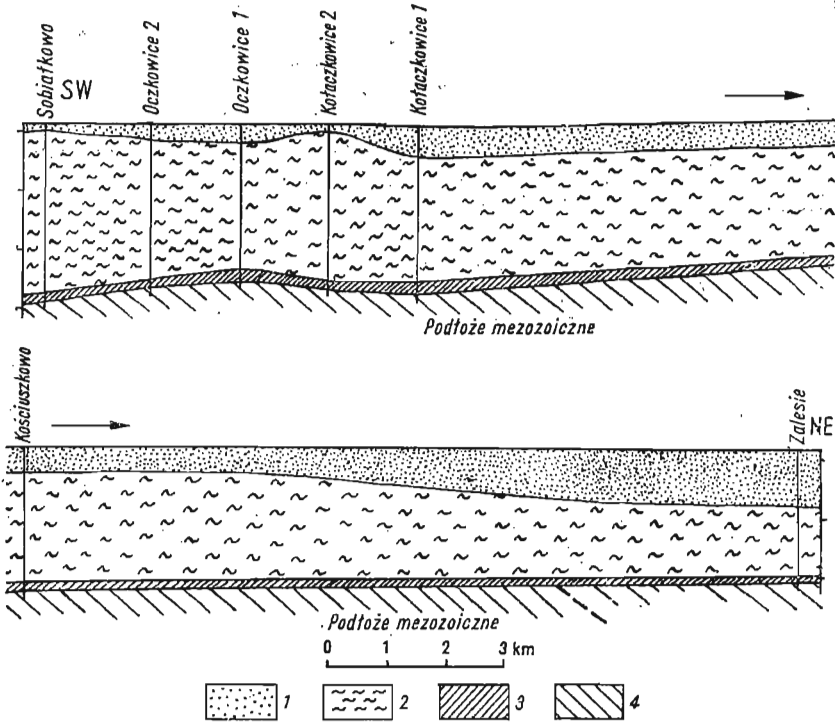

Fig. 2

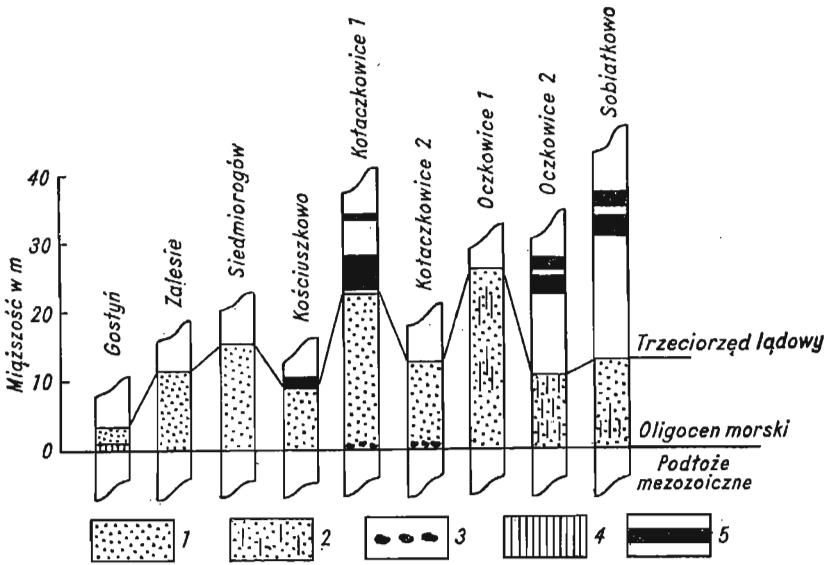

Fig. 3

Fig. 2. Schematyczny przekrój geologiczny Sobiątkowo — Zalesie
 Diagrammatical geological section between Sobiątkowo and Zalesie

Osady oligoceńskie okolic Rawicza i Gostynia zachowały się w obniżeniach powierzchni podtrzeciorzędowej. W miejscach bardziej wyniesionych oligocen może być znacznie zredukowany, a nawet zupełnie zniszczony.

Podane powyżej profile otworów wiertniczych rozszerzają dość poważnie zasięg utworów oligoceńskich w tej części kraju. Otwory wykonane w okolicach Rawicza stanowią obok grupy otworów Wschowa (S. Gortyńska, 1962) najdalej wysunięty na południe punkt występowania morskiego oligocenu w zachodniej Polsce. Brzegów morskich należy szukać jednakże jeszcze dalej na południe i południowy zachód od omawianego obszaru, gdzieś na bezpośrednim przedpolu wału północno-sudeckiego.

Zakład Ziół Węgla Brunatnych I.G.
Nadesłano dnia 29 czerwca 1963 r.

PIŚMIENNICTWO

- AREŃ B. (1957) — Atlas Geologiczny Polski, z. 11, Trzeciorzęd. Wyd. Geol. Warszawa.
GORTYŃSKA S. (1962) — Kilka uwag o oligocenie w Polsce zachodniej. Kwart. geol., 6, p. 125—131, nr 1. Warszawa.

Дариуш ОСИЮК, Марцин ПИВОЦКИ

ОЛИГОЦЕНОВЫЕ ОБРАЗОВАНИЯ МЕЖДУ РАВИЧОМ И ГОСТИНОМ

Резюме

Статья приводит новые местонахождения олигоценовых морских отложений в Предсудетской моноклинали между Равичом и Гостином. На мезозойских образованиях, погружающихся к северо-востоку, залегают олигоценовые мор-

1 — czwartorzęd; 2 — trzeciorzęd lądowy; 3 — oligocen morski; 4 — podłoże mezozoiczne

1 — Quaternary; 2 — continental Tertiary; 3 — marine Oligocene; 4 — Mesozoic substratum

Fig. 3. Litologia i miąższość oligocenu w omawianych otworach

Lithology and thickness of the Oligocene deposits in the boreholes discussed

1 — piaski z glaukonitem; 2 — piaski mułkowate z glaukonitem; 3 — zwir kwarcowy; 4 — mułki; 5 — węgiel brunatny

1 — sands with glauconite; 2 — silty sands with glauconite; 3 — quartz gravel; 4 — silts; 5 — brown coal

ские отложения, развитые в песченистой фации. Прослойки суглинком и алевролитовые пески распространены в подчиненном количестве. Олигоценые образования безизвестковы и характеризуются полным отсутствием фауны. На основании рассмотренных выходов можно расширить южные границы распространения олигоценых морских отложений в этой части Польши.

Dariusz OSIJUK, Marcin PIWOCKI

THE OLIGOCENE BETWEEN RAWICZ AND GOSTYŃ

S u m m a r y

The paper deals with the new occurrence sites of the marine Oligocene between Rawicz and Gostyń in the Fore-Sudetic monocline. The Mesozoic formations dipping in a northeastern direction are covered by marine Oligocene sediments developed here in the arenaceous facies. Intercalations of silts and silty sands occur here only subordinately. The Oligocene deposits are completely lacking fauna and bear an uncalcareous character. On the basis of the sites under considerations it is possible to assume that the marine Oligocene deposits are in this area of Poland of wider extension towards the south.